



GOSPODINJA IN MATI

LETO 1943-XX

27. FEBRUARJA

ŠT. 7

UZGOJA

Pazi na jezik!

Poznam deklico iz dobre, na videz zelo ugledne družine, ki sama po sebi ni hudobna. Je postržljiva in dobrega srca. Ima pa veliko napako, ki največkrat s črno senco zakrije vse njene dobre strani, da o vsakem človeku vé kaj slabega povedati.

Nešteto razprtij, sovrašstva in prepиров je že povzročilo to dekle. Če se je pa kdo le preveč pozanimal za dokaze o resničnosti njenih izjav in je dognal, da so obrekovanja docela izmišljena, ali pa, če jo je obrekovanec sam postavil na odgovor, je na žive in mrtve tajila, da ni nikoli nič slabega povedala. Vsega so bili krivi le drugi. Le dobro srčnosti njenih znancev in svoji mladoletnosti se je morala zahvaliti, da je že prenekateri ni javno tožil za razžaljenje časti.

S to njeno napako pa je bila v neposredni zvezi še druga. Njena usta so bila neizčrpen vir dvoumnih in skrajno opolzkih šal. Celo kopico jih je imela vedno v zalogi in si jih je zapisovala celo v svoj notes, samo da jih ne pozabi. Pripovedovala jih je potem vpricho moških in žensk. Celo marsikak moški je zmajeval z glavo, da more taka šala priti iz tako mladostnih ust. Njej pa se je zdelo strašno imenitno, če je videla, kako se krohota jo okrog nje in je bila ponosna na to, da zabava vsa družbo.

In od kod to? Zvedeli smo marsikaj, kar je vredno tu povedati.

Imela je mnogo sorodnikov, zlasti stricev, ki so se često shajali pri njenih starših. Kakor je bila pač v prejšnjih časih navada, so ob tej priliki mnogo pili in jedli. Družina je bila premožna in je lahko postregla, a vino so prinesli strici in včasih tudi kakšno divjačino, ker so bili nekateri strastni lovci. In ko jim je pač stopila kapljica v glavo, so začeli s svojimi neokusnimi šalami in kvantami. Čim bolj opolzko je kdo povedal, bolj so se krohotali. Pri tem pa seveda tudi na svojih bližnjih niso pustili kaj prida dobrega. Vsaj za smeh je moral vsak nekaj smešnega povedati o kakem znanu.

Pri teh gostijah so bili otroci vedno nazočni. Nikomur niti na misel ni prišlo, da

bi jih odstranil, češ, saj ne razumejo. Otroci so videli vesele strice in tele ter zadovoljne starše in so se sami smejali. Spočetka smejali, ker so videli, da se smejejo drugi, počasi pa je vstajalo v njih razumevanje.

Če je bilo le preveč izdatkov, sta se dan nato oče in mati sprla in drug drugemu očitala, da hodijo njegovi sorodniki samo »žret« v hišo. In sledilo je drugo dejanje zabave, ki je bilo manj prijetno od prejšnjega.

Ko je najstarejša hčerka parkrat privedla k staršem svojo prijateljico in ji s kako malenkostjo postregla, se je potem tudi brž izjavila, da hodi prijateljica le »žret« k njim. Bila je sicer tepena, ko so starši zvedeli o tem, a še na misel jim ni prišlo, od kod hčerki tako »ljubezniva« kritika najboljši prijateljice.

Od nežne dobe privajeni na surove šale, na »krepke« izraze ter »ljubeznive« kritike, so otroci sami dobili veselje nad njimi. Svetost in čistost zakona, svetost dobrega imena, do katerega ima pravico vsak, ki se trudi pošteno živeti, je postalo njim le predmet zasmeha. Niso poznali druge zabave in smeha, kot tega, ki so ga imeli od časa do časa priliko doživljati doma. In kakor dolgotrajna vaja v kateri koli spretnosti preide človeku tako v navado, da se je pozneje ob ponavljanju skoraj več ne zaveda, tako je bilo tudi pri tem dekletu. Najdvoumnjejše šalo je včasih povedala s tako nedolžnim licem, da je bilo skoraj videti, da se ne zaveda njene umazanosti, ampak jo pripoveduje le zato, da more koga zabavati. In ker je bila po naravi živahna in vesela, je hotela, da se tudi okrog nje vse smeje.

Na koga pade torej večja krivda? Na dekle samo, ali na starše, ki sami niso znali paziti na svoj jezik in tako niso mogli in hoteli odvrniti otroke od grdega govorjenja.

Najžalostnejše pa je bilo pri vsem tem to, da se je družina očitno smatrala za katoliško in so starši in otroci hodili po nekajkrat med letom k spovedi in sv. obhajilu.

Ali ne pravi sveto pismo: Kdor pobujša katerega teh malih, bi bilo boljše, da se mu obesi mlinski kamen na vrat in se pogrezne na dno morja! Kako bodo starši dajali nekoč Bogu odgovor?



PERUTNINA IN KUNCI



Kokoši meseca svečana

Ali naj res nasajamo kokljam že v februarju? Ni potrebno. To storimo le v primeru, če gojimo *težke kokošje pasme*, na primer orpingtonke in viandotke. Kdor pa goji *rijave šajerke*, naj raje počaka z valjenjem do marca in aprila. S piščanci, ki se izvale proti koncu februarja, je namreč velik križ, ker jih še ne moremo spuščati na prosto. Konec marca in v aprilu izvaljeni piščanci pa najdejo v prosti naravi vse, kar pospešuje njih razvoj. Tudi nam marčni in aprilski piščanci do jeseni popolnoma dozore in jarčice začno pridno neeti že pred zimo. Marsikaj pa je treba za valjenje pripraviti že sedaj, da nas čas ne prehiti. Kokošje rodbine, od katerih bomo vzeli valilna jajca, moramo imeti že sestavljene. Zato tudi ne sme več odlašati z nabavo novega petelina tieta, ki ga namerava nabaviti zaradi ovezitve krvi. Kdor pa namerava kupiti valilna jajca, naj jih pravočasno naroči, odnosno si dobavo vsaj zajamči v kakem rejškem erdišču ali pa pri priznanem in zanesljivem kokošarju, ki vodi kontrolo neenosti svojih kokoši.

Ker je mraz že precej popustil, nam so pričele pridno neeti tudi stare kokoši. Zdaj potrebujejo nesnice predvsem *beljakovinsko hrano*, n. pr. deteljčni drobir, zdrobljene sveže kosti, posneto mleko itd. Tudi ne pozabimo dajati nesnicam vsak dan zelenjavo ali vsaj peso. Če je vreme le količkaj ugodno, jih spuščajmo na prosto.

Ker nam v zgodnji pomladi navadno primanjkuje zanesljivih kokelj, si pomagamo s *puro*, ki je znana odlična valilka in ji lahko vsak čas nasadimo tudi do 25 kokošjih jajc. Ako pa hočemo uporabljati za valilko puro, moramo na vsak način odstraniti purana, ker bi jo v nasprotnem primeru kaj težko prišli sedeti.

Vodna perutnina svečana

Gosi in race so tudi že pričele neeti. Za vsako žival je treba pripraviti v kakem skritem kotu gnezdo, da ne odlaga jajc kjer koli. Izvaljena jajca je treba sproti pobirati. V gnezdu pustimo samo eno jajce — podložek. Če tako ravnamo, nam gos in race zneseta več jajc. V nasprotnem primeru nam pa začenjata kaj kmalu valiti, in to prej kot si želimo. Na vsak način pa je treba race in gosi spuščati k vodi. V skrajni sili jim pripravimo na dvorišču majhen bazen. Vodna perutnina se namreč oploja navadno na vodi. Gosi podložimo 12—15 jajc, koklji samo 4 do

6. Valilna jajca naj ne bodo nad 12 dni stara. Gosiči se izvale v 28—32 dneh. Gnezdišče ji pripravimo v mirnem in skritem kotu. Vsak dan moramo valilko dvigniti z gnezda in nakrmiti. Gosja jajca, ki smo jih podložili koklji, moramo vsak dan obrniti, ker težkih gosjih jajc koklja ne more obračati. Ker valilna race zelo nezanesljivo, ji nikar ne nasajamo. Račja jajca podložimo raje koklji ali puri. Pod puro denemo 15—18, pod kokljo pa 8—10 račjih jajc. Račice se izvale v 27—29 dneh. Če pa je zunaj še zelo mrzlo, se izvalé račice šele v 30—31 dneh. Dokler se ne izležejo vse račice, pustimo živalce pod kokljo.

Kunci v svečanu

Samice v februarju že lahko pripustimo k samcu. Kuncerejcem, ki goje kunce velikih in srednjevelikih pasem, naravnost priporočam, da pripuste samice zgodaj, ker se bodo kmalu začele goliti. Nikoli pa ne smemo pariti živali, ko se golijo. To velja zlasti za one rejce, ki goje domače kunce prvenstveno zaradi kožuha. Običajno menjajo kuncu dlako v 8—14 dneh. Goljenje pospešimo, ako žival večkrat skrtajmo in dobro krmimo. Skrbno negovani in dobro krmljeni kuncu menjajo dlako prej nego zamarnjeni in slabo hranjeni. Ako je le mogoče, dajmo živalim v tem času vsaj nekoliko močnih krmil. V mehko zamešano krmo denimo nekoliko lanene moke, lanenih tropin ali sončničnega semena. S tem pa ni rečeno, da moramo plemenke močno krmiti, da se ne opitajo. Znano je namreč, da zamaščene živali niso dobre plemenke.

Ker razpolaga rejec v tem času le še s plemenskimi živalmi, so njegovi hlevčki po večini prazni. Zdaj je najprimernejši čas, da hlevčke popravimo in prebelimo z spenim beležem.

Za plemo določimo samo zdrave, krepke in živahne živali. Plemenske živali s telesnimi napakami, kot so n. pr. krive noge, ozek kolk, poveznjen hrbet, nam ne bodo dale kaj prida potomcev. Napake staršev se kaj rade pojavljajo pri mladičih in navadno tudi v večji meri. Odstranimo samice, ki so se kot matere lansko leto slabo izkazale. Plemenka, ki gnezdo le slabo pripravi, mladiče raztrosi po hlevčku, jih slabo hrani ali pa celo zgrije, ni za plemo.

Tudi ne gojite brezpasemskih živali, ampak le čistokrvne gospodarske pasme, kakor: *angorce*, *sive in bele ovnače*, *sive in bele orjake*, *modre dunajčane* itd.

Vsak kuncerejeec naj vodi rodovno knjigo, v katero naj vpisuje vse potrebne podatke, kakor: rojstne podatke staršev (samca in samice), dan pripustitve, dan ponovne pripustitve, dan skotitve, število in spol mladičev itd.

Le kdor točno vodi rodovno knjigo, ne bo paril pozneje živali v bližnjem krvnem sorodstvu, n. pr. med brati in sestrami. Seveda bi moral imeti poleg tega živali zaznamovane ali tetovirane. Poleg knjige pa imej vsak na bleščku pritrjen *rodovni list* s potrebnimi označbami, n. pr. (pri samicah): leto rojstva, pasma, oče, mati, pripuščena, ponovno pri-

puščena, dan skotitve, število in spol mladičev, število mrtvo ekotenih in poginulih mladičev, dan odstavitve, število in spol vzrejenih mladičev in pripombe.

Poglejte tudi, kako je z zalogo krme (seno, gomoljev itd.). Na vsak način je treba s senom varčevati in se ne zanašati, češ, saj bo skoraj pomlad in bo v naravi zelenja na prêtek. Zlasti pri prehodu s subega na zeleno krmljenje je skrajna previdnost na mestu. Prav takrat morajo imeti kunce vedno na razpolago v jaslih dobro in zdravo stuho seno, ki urejuje prebavo.



Domači vrt



Vrtnarjenje v svečanu

S setvami v toplo gredo začnemo konec svečana, začetakom sušca. Med tem pregledamo načrt, ki smo ga v jeseni naredili. Pregledamo domače seme, ter si naredimo seznam semen, ki jih moramo nabaviti.

V tople grede sejemo berivko, redkvico, peteršilj, korenje. Dalje cvetačo, kolerabico, rani ohrovt in zelje, zeleno in ljubljansko ledenko, katerih sadike rabimo za presajanje na prosto. Ko te rastline razvijejo poleg kličnih še dva lista, jih presajamo na večje razdalje, t. j. jih pikiramo, da razvijejo močnejše korenine in se presajene na prosto hitreje in bolje zarastejo.

Zdaj pa sledi najvažnejše: oskrba sadik v topli gredi. Sadike moramo namreč zračiti, da se pod steklom ne pretegnejo in ne pomehkužijo, ter skrbeti za pravo vlago in toploto zemlje. Ko sušca meseca dobi sonce že precej moči, pripeka skozi stekla, pa tudi zunanji zrak se je že precej ogrel. Tedaj je čas, da pričnemo z zračenjem toplih gred. Zračimo vedno le, ko je zunanja toplota nad 10° C in sicer tako, da okno nekoliko pridvignemo ter podložimo okensko oporo. Vselej pridvignemo okno na oni strani, ki je od vetra. Če piha sever, pridvignemo na južni strani, če vzhodnik na zahodni in obratno — vedno tako, da so rastline v zavetju. Čas zračenja moramo prilagoditi velikosti rastlin. Sprva zračimo le nekaj ur opoldne, ko je najbolj toplo, pozneje jih vedno dalj časa zračimo in s tem sadike navajamo na zunanjo toploto. Nekaj dni preden presadimo rastline na prosto, naj bodo odkrite tudi ponoči. Kmalu začne sonce kar preveč pripekati skozi okna in rastline spodaj bi brez senčenja »zgorelec. Za senčenje uporabljamo žakljevinu ali pa vejevje. Poklični vrtnarji imajo v ta namen spletene posebne mreže iz lesenih letvic. Nikakor pa ni prav stekla pobeliti, kajti skozi belež ne prodira nikako svetloba, ki pa je predpogoj dobre rasti.

Kar se zalivanja tiče, je bilo že večkrat omenjeno, da je mrzla voda strup za rastline. Priporočljivo je vodo postaviti v kot tople grede, da se nekoliko ogreje in šele s tako zalivati. Pozneje, ko je sonce že zelo toplo, jo segrevamo kar v zalivačah na soncu. Pazimo, da voda ne pada na rastline v prevelikih curkih. Uporabljajmo torej drobno luknjičave razpršilnike. Ker se pa zgornja stran tople grede vedno bolj suši kot spodnja, zalivamo zgoraj bolj kot spodaj. Zato ob zalivanju pridvignemo okna na spodnji strani, ter škropimo proti zgornji. Zalivajmo raje večkrat po malem, kot naenkrat preveč.

Tople sončne dni je zemlja že odprta. Vendar zemljo lahko obdelujemo šele, ko se je že kolikor-toliko osušila, sicer je škoda, ki jo povzročimo s teptanjem zemlje večja od koristi. Prezgodnje obdelovanje je vedno škodljivo. Tam, kjer je bilo v jeseni preštihano, samo plitvo prekopljemo. Vedno je prav, če zemlji dodajamo pri tem komposta. Če omenjeni vremenski predpogoji odgovarjajo, lahko proti koncu meseca sejemo na prosto črne korenine, čebulo in korenje. Tudi tu bolj odgovarja setev v vrste, kot na široko. Malo pozneje slede setve mangolda, špinata, peteršilja in graha.

Ta mesec obrezujemo okrasno rastlinje. Pri glicinijah obrežemo stranske poganjke tako, da ostaneta še dve očesi. Tudi divjo trto in bršljan nekoliko prikrašujemo, da tem bujnejše poženeta. Okrog grmičja rahljamo zemljo, ter pri tem podkopavamo listje. — Cvetne gredice in obrobke zasadimo z mačehami, spominčicami, marjetkami in sile-nami. Gomolje dalj očistimo ter delimo. Ob nastopu milega vremena odgrnemo trajnice.

Okrasno rastlinje v lesenih posodah kot n. pr. oleander, lorber, dracene, agapanthus itd. presajamo. Vrtnice plezavke obrežemo suhih vej, ter nove vejice lepo prepletamo in privežemo ob ograji, stenji ali kjer koli se pač ovijajo. Letne cvetlice kot n. pr.

Kako varčujemo z maščobo?

Maščoba je poleg beljakovin in ogljikovih hidratov eden izmed najvažnejših delov naše prehrane. Čeprav je količina maščob, ki je sedaj na razpolago, precej manjša kakor v drugih časih, je vendarle mogoče shajati z njo, če jo le znamo pravilno razdeliti in uporabljati. Zelo važno je, da znamo z različnimi maščobami ravnati tako, da ne gre niti najmanjša količina v škodo. Poleg racioniranih maščob, jih dobivamo nekaj tudi na neviden način v raznih drugih živilih, na primer v mleku, siru, mesu, jajcih, orehih itd. To dejstvo je treba pri pripravljanju jedi upoštevati. Takim hranilom ni treba dodajati maščobe, pač pa jo moramo dodajati tistim, ki so brez maščobe ali pa je vsebujejo prav malo, kakor na primer: krompir, stročnice, testenine, riž in zelenjava.

Ni torej dovolj, če povsod varčujemo z maščobami, ampak jih smemo uporabiti le pri takih hranilih, ki so po naravi brez maščobe. Gospodinja mora skrbeti, da s pravilno razvrstitvijo hranil uredi tako, da vsebuje vsako kosilo in vsaka večerja primerno maščob. Če ima ena jed mnogo maščobe, je ima druga lahko samo toliko, da dobi okus ali pa je celo brez maščobe. Važno je, da prihranimo maščobe za tiste jedi, ki s tem dobijo boljši okus.

Da se gospodinja ne znajde pred koncem meseca nenadoma pred praznim loncem za mast, mora že takoj v začetku meseca mast, olje in podobno razdeliti na pet ali šest enakih delov, katerih vsakega uporablja šest, odnosno pet dni.

Končno naj navedemo še nekaj nasvetov, kako lahko prihranimo maščobe.

Da se jedi, ki jih kuhamo ali dušimo brez maščobe, ne priomodijo, namažemo posodo najprej z oljem in jo šele potem napolnimo ter pristavimo k ognju.

Mastno meso ne potrebuje dodatka maščobe, pač pa je treba odrezati del mastne plasti, jo razrezati na koščke, scvreti in uporabiti za zabelo. Če hočemo peči mastno meso, vlijemo v ponev vroče vode v višini pol centimetra in dušimo, dokler vsa voda ne izpuhti, nato pa pečemo meso dalje na masti, ki se je iz mesa samega izcedila.

Za razne omake in juhe ni treba prežigati moke in čebule. Moko zmešamo z mrzlo vodo in mešanico dodamo v lonec k ostalim primesim. Maščobo lahko dodamo pozneje v manjši količini. Mastno ponev, v kateri smo kaj pekli, izplaknemo s čisto vročo vodo, ki

jo potem uporabimo za začimbo kake druge jedi.

Če je maslo grenko ali ima slab okus, ga prekuhamo. Dodamo mu približno petino mleka ali vode, nekaj kapljic ruma ter malo soli. Ko je prekuhamo, ga precedimo. Vsak slab duh in okus izgine.

Otrok naj se veseli

Mlada mati komaj čaka, da more svojega malega ljubljénčka obdati z igračami vseh vrst. Že tri ali štiri mesece staremu dojenčku stiene v ročico ropotuljico, pisana žogica visi nad njegovo glavo, obešena na svileni nitki in pleše pred očmi ubogega otročička.

V času, ko so najljubša in najzanimivejša igrača detetu njegovi lastni prstki, kopičijo okrog malega zemljana vse polno najraznovrstnejših igrač.

Ceprav je ta nepotrpežljivost staršev popolnoma razumljiva, je nujno potrebno, da v tem oziru ne prehitevamo narave. Težnja po igranju je otroku prirojena in dete se bo samo od sebe začelo igrati, kadar bo za to prišel čas. Njegova ocesa prav kmalu zasledujejo lističe, ki se vrtili v zraku, prstki grabijo za nožice, rob odejice ali srajčka mu zadostuje za igračo. Odrasli se zelo motijo, če si razlagajo to kot zahtevo po kaki drugi igrački. Detetu popolnoma zadostja njegova lastna oseba, saj šele polagoma odkriva sam sebe in ne more prenesti toliko novih vtisov naenkrat. Njegove duševnosti nikdar ne smemo preobremeniti. Nežni možgani ne morejo sprejeti toliko vtisov naenkrat. Pozneje pa se starši čudijo, kako to, da je njihov otrok tako neraven.

Mir, mir in zopet mir, to je, kar dojenček potrebuje tako neobhodno kakor hrano. Seveda je skušnjava, da bi se z otrokom nekoliko poigrali, zelo velika. A takih prilik je dovolj pri previjanju, kopanju in hranjenju deteta. Med ostalim časom pa prepustimo dete samemu sebi, saj se zna samo tudi zabavati. V prvi dobi je najvažnejše to, da se dete telesno lepo razvija. Če za ta razvoj vestno skrbimo, duševni razvoj nikakor ne bo zastal. Vsako pretiravanje lahko rodi usodne posledice. V vsakem oziru je bolje nekoliko premalo, kakor pa preveč.

Ko pa si s časom otrok sam zaželi igračko, tedaj mu pa ne dajmo vseh naenkrat, ampak samo eno, da si more to temeljito ogledati in se z njo veseliti. Šele ko se je s to igračo dolgo zabaval in se je že navežal, mu podajmo drugo. Če pa mu damo več stvari naenkrat, tedaj ne ve več, katero naj prej vzame v roko in postane zmeden. Na ta način bo otrok postal nestanovit; tako bomo tudi njegovo domišljijo. Na ta način se ne more nikdar samega predmeta popolnoma razveseliti in mu posvetiti vse pozornosti, kar pa je silno važno.

mak, rezedo, zvončnice, sončne rože, ostrožnik, nigelo in druge vsejemo na prosto. — Zvončke in vijolice sadimo v lončke, ki jih postavimo na toplo, da zacveto in nas živo spominjajo na prebujajočo se pomlad.

Hribernik C.